

Komela Ziwan, Huner û Kulturî ZIWAN-KOM RONÎYA

Komela Ziwan, Huner û Kulturî (Ziwan-Kom) ke do seba averberdişê lehçeya kirdkî (zazakî) bixebitîyo Dîyarbekir de ronîya.

Komela Ziwan-Komî ke dest bi fealîyetê kerd, yeno vatene ke do bingeh de seba ziwan, huner û kulturê kurdî, bitaybetî seba averberdişê lehçeya kirdkî û arêdayîş, pawitiş, averberdiş, geşkerdiş, newe ra xuliqnayîşê û zêdnayîşê huner û kulturê na lehçe bişuxulîyo.

Destûrê komele de tayê amancê bînî yê komele zî wina ameyê rêz kerdene: "Komele xo rê kerdo amanc ke mîyanê cematî de fehmêko demokratîko

pruler, seypêbîyaye, beşdarbîyayox û rasteqîn ca bigîro û geş bibo. Hewna, xo rê kerdo amanc ke muwazeneya ekolojîke, tebeqeya tebîî ya sosyalî û kulturî bêro pawitene û bi hawayêko tendirust dewrê neslê ameyeyî bibo. Komele xebitêna ke her hawa heqê ferdî û grûbî, bitaybetî heqê ke nasname û ziwanê dayîke ra hasil benê bi hawayêko serbest xo îfade bikerê û bêre tetbîq kerdene."

3

Dîyarbekir de Kursê Kirdkî (Zazakî)

Nê demanê peyênan de Dîyarbekir de kirdî eleqe nîşanê kirdkî (zazakî) danê û na çerçewa de kursê kirdkî dîyenê.

Kurso ke Odaya Tebîban ya Dîyarbekirî de aşma kanûne ra nat dewam keno de Roşan Lezgîn derse dano. Kesê ke Odaya Tebîban de dursa kirdkî gênê, zafê înan doktor ê. Yê bînî zî mela, avûkat, muhasib û qismêk zî memur ê. Destpêk de kurs bi çend kesan dest pêkerd la nika dorê da-vîst kesî dewam kenê. Û her ke şino kesê ke wazenê dursa kirdkî bigîrê roje bi roje

vêşî benê. Kesê ke yenê kursê kirdkî muheqeq ferhenganê kirdkî, kitabê rastnuştîşî û kitabê dursa kirmancî (zazakî) erînenê.

Kesê ke yenê kursê kirdkî ke Odaya Tebîban de dîyeno pêro wende yê; zafê înan mezunê unîversîte yê û zaf ra tay kirdkî zanê. La tena kirdkîya dewe yan mintiqaya xo zanê. Qismêkê kursîyeran edebîyatê kirdkî ra

xeberdar nîyê û alfabe nêşinasnenê. Naye ra girêdaye, wendiş û nuştîşê kirdkî zî nêzanê. Coka kursî xo rê kerdo hedef ke qet nêbo kursîyerî fekkê mintiqaya xo baş qisey bikerê. Dima fekanê bînan yê kirdkî bişinasnê, ferqê mîyanê fekan de bivînê û çeku yan zî formê çekuyanê cîya-cîyayan ke fekanê bînan de yenê vatene bişinasnê û hol fehm bikerê.

3

**NEWROZ
PÎROZ
BO!**

**En roşanê kurdan o
Rocêkew nam-nîşan o
Pîl û bi hem qican o
Adir wekê ser koyan o**

Şaîr Mem

ROPORTAJ

Hulya YETÎŞEN

**Gilberte Favre Zaza
Reyde Roportaj**

Cinîya Nûredîn Zazayî:

"Nûredîn Zaza do hertim zerrîya mi de biciwîyo. Ez ey ra zaf çî musaya. Tewr zaf zekaya ey, kulturê ey ke dinya rê akerde bi, exlaqê ey, hetê eyê insanî, ciwamêrdîya ey, eşqê ey ê seba heyatî û esaletê ruhê ey zaf tesîr ro mi kerd."

4

Merheba...

Roşan LEZGÎN

Wendoxê erjaye û delalî!

Şima zî zanê, her destpêk heyecanêko newe yo. No serê wisarî, menga adare ya pîroze de, ma bi nîyetêko pak û bi heyecanêko teze şima ra vanê merheba!...

2

**Her Destpêk Hêvîyanê
Neweyan Îfade Keno**

Serdar BEDIRXAN

Her kovare (dergî), rojname (qezete) ke newe vejîyêno, hêvîyanê neweyan îfade keno.

7

**Avşîne û
Qederê Kirdkî**

Cavît ORAK

Avşîne kêna xalzayê min a, pancserî ya. Ez wazena şima rê behsê aye bikera.

7

**Nêweşîya
Çimnebarîye**

Berxwedat PÎRANÎJ

Ê nêweşîyê ke ganî merdim xo tira bipawo ra yewe, nêweşîya çimnebarîye/hesûdîye ya.

6

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Wendoxê erjaye û delalî!

Şima zî zanê, her destpêk heyecanêko newe yo. No serê wisarî, menga adare ya pî-roze de, ma bi nîyetêko pak û bi heyecanêko teze şima ra vanê merheba!...

Na reya verên a ke welat de rojnameyêk safî bi **kirmanckî** (kirdkî, zazakî, dimilkî) vejî-yeno.

Rojnameyê ma **NEWEPEL**, çarçewaya xebata Komela Ziwan, Huner û Kulturî **ZIWAN-KOMî** de vejîyêno û rojnameyêko kulturî yo. Komela ZIWAN-KOMî par aşma êlule de hetê çend kurdperweran ra Dîyarbekir de amebî ronayene. Na komele xo rê kerdê hedef ke kirmanckî aktuel bikero, aver bero, geş bikero.

Senî ke her kes mîletê xo ra hes keno, ma zî mîletê xo ra hes kenê. Ma rê mîletê kurd muhîm o, ma kurdperwer ê. Seba ke kurdî

sey mîlet, sey netewe aver şîrê, seba ke ziwan, edebîyat, huner û kulturê kurdan aver şîro û geş bibo, çî destê ma ra bêro, ma teksîr nêkenê.

Ma tu ferq nêkenê mîyanê lehçeyanê kurdî. Lehçeya kurmanckî, sorankî, gorankî û lurkî zî leteyê zîwanê ma yê. La seba ke ma aîdê lehçeya kirmanckî (zazakî) yê, coka ma wazenê hîna zaf xizmetê lehçeya xo bikîn.

Na lehçe, yanî kirmanckî (kirdkî, zazakî, dimilkî), sey gorankî (hewramkî), lehçeyanê kurdî yê tewr verênan ra ya. La zaf erey pê nusîyayo. Kitabo tewr kehen ke bi na lehçe nusîyayo, kitabê Ehmedê Xasî **Mewludê Kirdî** yo. No kitab serra 1899 de Dîyarbekir de çap bîyo.

Ewro zî Homyî ma rê kerd qismet, ma şaristanê Dîyarbekirî de na rey rojname danê çape ro.

Wendoxê delalî!

Dezgeyê Zanist, Perwerde û Kulturî yê Yewîya Neteweyan (UNESCO) raporê xo de beyan kerdê ke "kirmanckî (kirdkî, zazakî, dimilkî) mîyanê 20 serran de, mîyan ra wedarî-yena, bena vîndî."

Ma zî naye hol zanî, ziwano ke tutî (gedeyî, qeçekî, qijî, domanî) pê qisey nêkerê, heqî-qeten mîyanê vîst-hîris serran de beno vîndî.

Şarê ma zî vano, ma serhuşk ê, ma înadin ê. Û ma zanê ke înad zî yew murad o.

Bêrîn ma pîya înad bikerîn ke na lehçeya ma neke vîst serrî, wa bi hezaran serrî bici-wîyo. Bibo zîwanê perwerdeyî, bibo ziwano resmî.

Haydê birayêno!

Ma dest bidîn yewbînan. Bi wendiş, bi nuş-tiş, bi qiseykerdiş ma kirmanckî (kirdkî, zazakî, dimilkî) bikerîn zîwanê sûke, zîwanê çarşî, zîwanê bazarî, zîwanê bazirganîye, zîwanê perwerdeyî, zîwanê resmî.

Wendoxê erjaye!

Ma pabeyê rexne û pêşnîyazanê şima yê. Ma pabeyê nuşte û mektubanê şima yê. Ma pabeyê piştgirîya şima yê.

No rojname, yê ma hemîne yo. No roj-name, xizmetê kurdî de yo. Kurdî zîwanê ma yo. Ziwan nasnameyê ma yo. Ziwan rû-metê ma yo.

Hetanî hûmara dîyine bimanîn weşîye de, bimanîn selametiye de.

DERSA ZIWANÎ - 1 (Alfabe)

Amadekar: Roşan Lezgîn

Wendoxê erjaye!

Rojnameyê ma **NEWEPELÎ** de, her hûmare de, ez do nê goşeyî de "DERSA ZIWANÎ" bidî. Eke şima zî teqîb bikerê, derse bi derse ma do zîwanê xo hîna vêşî bişinasnîn, asan biwanîn û qisey bikerîn.

Dersa ma ya verêne derheqê alfabe ya de ya. Şima ke alfabe şinasna, şima asan wanênê. Eke şima asan wend, êdî şima wendişê xo ra zî weş fehm kenê.

Alfabeya Kurdî ya latînkî serra 1930 de hetê Celadet Alî Bedixanî ra Şam de amade bîya. Ekrem Cemîlpaşa û Hemzeyê Muksî na alfabe rexne kenê. Goreyo ke mamosta Malmîsanij kitabê Zinar Silopî Doza Kurdîstanî ra neql keno, badê nê rexneyan, **Celadet Alî Bedirxan, Hemzeyê Muksî, kurdanê Şamî ra Mûsa Beg û Ekrem Cemîlpaşa** serra 1931 de Şam de keyeyê **Elî Axa Zilfoyî** de yenê pêser û sey komîsyonêk na alfabe qebul kenê (*).

A roje ra nat kurdê ke bi alfabe ya latînkî nusenê, na alfabe şuxulenê.

Alfabeya kurdî ya latînkî **31** herf ê. Alfabe yê fonetîk a. Her herfe teqîben yew veng temsîl kena. Zaf asan a, kesê ke tirkî wendo, şêno mîyanê çend deqayan de alfabe ya kurdî bişinasno. Mesela, 23 herfê alfabe ya kurdî û yê alfabe ya tirkî muştêrek ê, eynî sey yewbînan ê: **Aa, Bb, Cc, Çç, Dd, Ee, Ff, Gg, Jj, Hh, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr, Ss, Şş, Tt, Vv, Yy, Zz**

Nê 23 herfê corênî eynî sey alfabe ya tirkî yenê wendene.

Çar herfê ke alfabe ya tirkî de estê, yê ma de çin ê: **Ğğ, İ, ı, Öö, Üü**

Kurdî de herfa "î" gama ke gird nusîyena, sey alfabe ya îngilîzkî bê-nuqta sey "i" nusîyena.

Herfê ke alfabe ya tirkî de çin ê la yê ma de estê zî nê yê: **Êê, Îî, Qq, Ûû, Ww, Xx**

Vengê "ğeyn"ê erebkî kurdî de çin o. La çend çekuyê ke no veng tede esto, bi herfa "Xx" nusîyênê, mavajin, sey "xerîb" û "Xalib"î.

Çimeyê vengê "x" û vengê "ğ" yew o, tena ferqêko nuansî mîyanê nê her di vengên de esto. Coka hewce nêkeno ke merdim her vengê nuansî rê yew herfe rono û alfabe ya xo giran bikero.

Heme zîwanan de, di yan çend vengê ke fonetîk de çimeyê înan yew o, la sey nuansî ferqê vengî mîyanê înan de esto, tena bi yew herfe temsîl benê. Wendox yan qiseykerdê zîwanî bi hawayêko tebîî nê vengên ferq kenê. Ma vajin gama ke ma vanê "kate, kalik" û gama ke ma vanê "kesa, kewe", di vengê cîya-cîyayî yê "k" vejênê. Ferq mîyanê vengê "h" yî ke "Hesen" û "halîn"î de esto zî wina yo.

Alfabe de, hewce nêkeno ke merdim seba her vengê nuansî herfêk rono. Çünke usulê wendişî de merdim neke yew bi yew herfan waneno, ney, merdim hemeyê çekuye reyke de waneno.

Seba vengên, tena yew îstîsna alfabe ya kurdî de esto ke o zî, vengê "r" yê qalindî bi di "rr" yan nusîyeno. Ma vajîn ke çekuya "kerra" û "serre" de.

(*) Silopî, Zinar, Doza Kürdistan, r. 164, Neqlkerdê: Malmîsanij, Dîyarbekirli Cemilpaşazadeler ve Kürt Milliyetçiliği, Avesta Yayınları, İstanbul 2004, r. 240

	Kirdkî (Zazakî)	Tirkî
A a	Adir, asin, Almanya	Adam, at
B b	Bira, ban, Bidlîs	bıyık, bir
C c	ca, cêr, cor	can, cadde
Ç ç	çim, Çewlîg, Çemişgezek	Çocuk, çöp
D d	dest, Dîyarbekir, Dêrsim	dal, dayı
E e	ez, Erzingan, Erzirom	el, eldiven
Ê ê	êrxat, êlçî, êqbal	-
F f	fek, fariskî, Fransa	fare, fıstık
G g	ga, giran, Gimgim	göl, güven
H h	her, heş, Hollanda	hemen, hava
I i	bin, kirmanc, solin	ısırmak, ışık
Î î	îsot, Îran, Îtalya	iş, İran, insan
J j	jêhat, jan, Japonya	jandarma, jimnastik
K k	kitab, kar, Kurdîstan	Kalkan, küçük
L l	lal, lazut, Licê	limon, leke
M m	ma, mase, Mûş	mavi, maya
N n	nan, newe	ne, neden
O o	oda, ordu, Osman	Olmak, odun
P p	Payîz, Pîran, Pali	parmak, pınar
Q q	qeleme, qumaş, Qibris	-
R r	rind, radyo, Riha	Resim, rüzgar
S s	sipî, simer, Sêwregi	serin, sarı, süs
Ş ş	şima, şeş, şaş	şışirmek, şişman
T t	ti, tarîx, Tirkîya	tatlı, tavşan
U u	utî, uca, ucret	ütü, ücret
Û û	ûsul, ûrris, ûrrim	uzak, unutmak
V v	verg, velg, vate	var, ver
W w	wisar, weş, welat	-
X x	xirab, Xarpêt, xal	-
Y y	yaban, yar, yadîgar	yayla, yol
Z z	zaf, zerd, zaza	zeybek, zavallı

NOT: Tabloyê alfabe yî kovara Vateyî ra gêriyayo.

Komela Ziwan, Huner û Kulturî Ronîya

Komela Ziwan, Huner û Kulturî (Ziwan-Kom) ke do seba averberdişê lehçeya kirdkî (zazakî) bixebitîyo Dîyarbekir de ronîya.

Endamanê sazkaran yê komele ra nuştox Roşan Lezgînî derheqê ronayîşê komele de wina malumat da bi AKnewsî: "Xebata ronayîşê komele emser aşma adare ra dest pêkerdbi la walîyîya Dîyarbekirî peynîya aşma temmuze de komele bi hawayêko resmî tesdîq kerde."

Derheqê fealîyetanê ke do komele bikero de zî Roşan Lezgînî

va: "Ma do komelanê klasîkan ra biney cîya bixebitî. Amancê ma yo bngehîn no yo ke, lehçeya kirdkî (zazakî) ke rewşa aye krîtîk a, ma qasê qewetê xo ra bilebitî ke aye bipawin, averberin û aktuel bikerin. Sey nîmûneyî, goreyê îmkananê xo ra, ma şênê na lehçe de çapkerdiş, vilakerdiş û dayîş wendişê kitabana de ardim bikerin. Na leh-

çede viraştîşê filman û tertîbkerdişê kayanê tîyatroyî de, hetê madî û manewî ra ma şênê tayê îmkanan peyda bikerin û pêşkêş bikerin. Ma şênê panel, semîner û konferansan organîze bikerin. Ma şênê kurs û atolyeyan akerin û îdare bikerin."

Ziwan-Komî Kongreya Xo Viraşte

Komela Ziwan, Huner û Kulturî Ziwan-Komî kongreya xo ya yewine ya asayî viraşte.

Kongre roja 15.01.2011 de salona Odaya Muşawir û Muhasibanê Malî yê Dîyarbekirî de viraştîya. Kongre de tena endamê komele amade bîy.

Kongre de seba îdareyê daîmî panc kesî û seba lijneya teftîşî zî hîrê kesî weçîniyay. Seba her di teşekulan hende zî yêdekî weçîniyay.

Ziwan û Milet

Bîlal ZÎLAN

Ziwan (lîsan), wasiteyêko tebîî yo ke beyntarê însanan de fehmkardiş, pêameyîş û muna-sebet virazeno. Ziwan, "çî"yêko ganî yo, qanûnê eyê taybetî (xususî) estê û çarçewaya nê qanûnan de aver şîno.

Heto bîn ra, ziwan, muese-seyêko cematî yo. Ziwan, miletî serê lingan ser o vindarneno, nêverdano ke milet asîmîle bibo, mîyanê miletanê bînan de bihelîyo yan zî bivurîyo.

Ziwan, seba ke ganî yo, tena wasiteyêko sade nîyo û sey organîzmaya qaydeyê ey estê; sey mewcudatanê bînan semedê ciwîyayîş û averşîyayîşî, ca û şertanê musaitan wazeno.

Çîyê ke ciwîyayîşê zîwanî temîn kenê, nînan ra en (tewr) muhîm qiseykerdiş o. Bi xo mewcudîyetê zîwanî bibo zî; zîwano ke nîno qalkerdiş, merde yo. Hetta, ge-ge ma wanenî ke "filan ziwan seba ke qiseykerdoxê eyo peyên zî merd, o zî merdo." La no xeberîdayîş çîtur o? Zîwano ke tena keye de bêro qiseykerdiş, averşîyayîşê zemanî de keye de zî bandurê xo vîndî keno. Heta qalkerdişî de şertê averşîyayîşê zîwanî no yo ke; heme cayê cografîya xo de bîla îstîsna bêro qiseykerdiş. Zîwano ke bê ferqê bajar-dewe, umûmî-taybetî qisey nêbo û roje ra roje sûke û bazarî ra zî teber bikewo; ma şînî vajî ke no ziwan tehluke de yo. Nika halê zîwanê kurdî zî wina yo.

Şertê ciwîyayîşê zîwanî ra yewêk zî nuştîş o. Ma eşkenî ney ra vajî "zîwanê edebî" zî. Bîla şubhe zîwano nuşteki, zîwanê medenîyet û hunerî yo. Zîwano nuşteki heto bîn ra zî muhîmo ke, fekê cîya-cîyayan standard keno; vurnayîş û tehrîfatanê "zîwanê qiseykerdişî" ra paweno.

Ziwan, bi nuştîş aver şîno û kulturî miletê xo virazeno yan zî nê kulturî resneno nesla bîne û xorîneya kulturî rê xizmet keno.

Ê ke miletêkê bînî ser o polîtîkaya asîmîlasyonî teqîb kenî, bi eşkera vera qanûnê Homayî de hereket kenî û fitretê insanîyetî texrîb kenî. Çîmkî Homa Teala wazeno ke insanî yan zî miletî yewbînan bişinasnî; neke yewbînan înkâr bikê.

Eke ziwan orte ra wedarîyo, ma nîşnê dewamê mewcudîyetê miletî ra behs bikî. Eke ma nêwazenî zîwanê ma vîndî bibo, ma gerek bi zîwanê xo qisey bikê, binusê, bifikirê û eseran bîyarî meydan.

Dîyarbekir de Kursê Kirdkî

Seba wendiş û nuştîşî, destpêk de qaydeyê nuştîşî wina ser ra û bi hawayêko asan yenê musnayene. Yanî, kurs de qaydeyê gramatîkan ser o wina derg û dila, bidetay, bi hawayêko huşk nêno vindertene. Tîya de hedef no yo ke, hişê kursîyeran tîmîyan nêkewo, derse monoton nêbo. Coka qaydeyê serekeyî, ma vajin, alfabe, xususîyetê çekuyan, edatî, zemîrî, bestoxî, karî, prefîks û sufîksî yenê nîşan dayene. Gama ke metnan ser o yeno vindertene, meselaya mentiqê kirdkî û hetêk ra zî sentaksî ser o zî yeno vîndertene.

Kesê ke şênê binusî, metnanê kilmekan nusenê. Nê metnî hetê rastnuştîşî ra redakte benê, cayê ke mudaxele bîyo bi hawayê bold û sûr yenê îşaret kerdene û sey babeta derse bi metodê projeksiyonî heme kursîyerî tîreyde cayê ke şaş nusîyayê ser o mişawire kenê. Kurs de teorî û pratîk pîya bi hawayêko tebîî yenê tetbîq kerdene.

Unîversîteya Artuklu Desturê Qismê Ziwan û Edebîyatê Kurdî Girewt

Muawînê rektorê Unîversîteya Artuklu Prof. Dr. Qedrî Yildirimî yew kombîyayîşê çapemenîye de da zanayene ke, dezgeyê perwerdeyê berzî (YÖK) destur da û Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de Qismê Ziwan û Edebîyatê Kurdî abî.

Prof. Dr. Qedrî Yildirimî da zanayene ke înan serra 2009î de taleb kerdbî ke çarçewaya Fakulteya Edebîyatî de se-wîyeya lîsansê berzî de qismê Ziwan û Edebîyatê Kurdî abibo. La badê ke no telebê înan munasib nêame dîyene, 2010 de desturê ronayîşê Enstîtuya Zîwananê ke Tirkîya de Ciwîyênê ame dayene. Ê va: "Dima, ma hewna muracat kerd ke çarçewaya na enstîtu de Şaxê Zanistîyê Bingehînî yê Ziwan û Edebîyatê Kurdî abibo. La înan nê muracatê ma yê dîyînî ser o seba ronayîşê Şaxê Zanistîyê Bingehînî yê Ziwan û Kulturê Kurdî destur vejîya. Nê qerarî ser o ma 20 tene wendekarê lîsansê berzî giewtîy. Perwerdeyê nê wendekaran nika bi hawayêko berhemdar dewam keno."

Prof. Dr. Qedrî Yildirimî va, înan ma ber ra kerdîy teber la

ma lojine ra dekwetîy zere. Unîversîteya ma fek ci ra veranêda. Roja 11 çele 2011 de hewna seba lîsansî ma muracatê Qismê Ziwan û Edebîyatê Kurdî yê çar serran kerd. Na rey, badê kulîsêkê germ û gurî û teşebusêko pêt yê rektorê ma Prof. Dr. Serdar Bedîî Omay talebê ma netîce da. YOKî qerarê ronayîşê qismê ke xeyalê ma bi, da.

Eke YOK û OSYM

maqul bivîne, ma şênê dersdarê ma yê ke çarçewaya Enstîtuya Zîwananê ke Tirkîya de Ciwîyênê de xebitênê, qismê Ziwan û Edebîyatê Kurdî de we-zîfedar bikîn. Ma

fikirîne ke dewreyê perwerdeyê 2011-2012 de 30 wendekaran bigîrîn û ma nê warî de muracatî day dest pêkerdene.

Doç. Dr. Abdurrahman Adakî zî va, "Serrêk ra ver, ma seba akertişê qismê Ziwan û Edebîyatê Kurdî amadekarîya xo temam kerdbî. Kitabane derse ra bigire hetanî mufredat, ma heme hazîrîya xo kerda, her çî amade yo. No qerarê YOKî hem seba unîversîteya ma hem zî seba ziwan û edebîyatê kurdî dewrêko newe dano dest pêkerdene."

Gilberte Favre ZAZA: NÛREDÎN ZAZA DO HERTIM ZERRÎYA MI DE BICIWÎYO

**Roportaj:
Hulya YETÎŞEN**

Hulya Yetişen cinîya Nûredîn Zazayî Gilberte Favre Zaza xanime reyde yew roportaj kerd o roja 21.02.2011 de keyepelê Kurdîstan Postî de weşanayo. Seba ke roportaj balkêş o, mi Hulya xanime ra destur waşt ke tercumeyê kurdî bikerî. Keyeyê aye awan bo, aye hem destur da hem tayê fotografî şawitîy hem zî bi hawayêko mutewazî cewab da heme persanê derheqê roportajî de.

Ez Hulya Yetişen xanime rê sipas kena. (Roşan Lezgin)

* * *

Hulya Yetişen: Gilberte xanima delale, to senî û çî şertan de Nûredîn Zaza nas kerd?

Gilberte Favre Zaza: Ez û Nûredîn Zaza, serra 1971 de Swîs de buroyê kovara magazînî "Illustre" ke bi fransîzî weşanîyayêne, ma rastê yewbînî bîy. Muawinê mudirê karê nuşteyan yê na kovara ke ez serra 1969 ra nat tede şuxulîyayêne, Nûredîn Zaza sey nuştokêkê kurdan bi mi dabi nas kerdene. Ey zî Nûredîn keyeyê birayê xo de bi wasitayê dostê xoyê muşterekî Gilbert Baechtold nas kerdbi. Seba ke zanayêne eleqeyê mi Rojhelatê Mîyanênî ra esto, wina fikirîyabi ke do bala ma her di hetan zî bianco...

Hulya Yetişen: Şima hewtês serrî pîya ciwîyayî, taybetîyê Nûredîn Zazayî ke to ser o tewr zaf tesîr kerd, çî bî, ey dima çî mend?

Gilberte Favre Zaza: Nûredîn Zaza do hertim zerrîya mi de biciwîyo. Yew roja ke ez ey nêfîkirîyî çin a. Neke tena mazî de, nika zî ciwîyêno. Ez ey ra zaf çî musaya. Tewr zaf zekaya ey, kulturê ey ke dinya rê akerde bi, exlaqê ey, hetê eyê insanî, ciwamêrdîya ey, eşqê ey ê seba heyatî û esaletê ruhê ey zaf tesîr ro mi kerd. Ez hîna zî nêresaya qabilîyetê ey ê efkerdişî. Merdimanê ey ra, înanê ke zerar da ey ro, yanî zerar da lajê ma ro, ez nêşêna înan ef bikerî. Çîyo ke bi mi bibo ez şêna ef bikerî la çîyo ke bi ey û lajê mi beno ney.

Hulya Yetişen: Verê ke ti Nûredîn Zazayî nas bikî, to kurdî nas kerdene? Ti reya verêne key û bi çî amancî şîya Kurdîstan?

Gilberte Favre Zaza: Reya verêne serra 1965 de gama ke mi perwerdeyê rojnamegerîye dîyêne, mi eşnawitbi ke qalê kurdan beno. Mi plan kerdbi ke

ez şîra Rojhelato Mîyanên. Malîmanê mi ra yewî têkilîya yew şirketê Hollanda de dabî mi. M. Silvio von Roy, hîna badê cû seba ke ez bidî General Barzanî, yew mektuba tewsiyeyî dabî mi. Fikrêkê mi estbi ke ez Rojhelato Mîyanên de çar mengî raywanîye bikerî û Kurdîstanê Îraqî keşf bikerî. Ez derheqê neheqî û tedaya ke ro miletanê bindestan bena û qederê înan ser o bihîsiyat û eleqedar bîya. Çünke ez zî mintiqayêkê koyan de (Valais de) amebîya dinya. Xîret û mucadeleyê kurdanê Îraqî zaf tesîr ro mi kerdêne. Hezîrana serra 1967 de dostanê xoyê swîsîjan reyde, hewteyêk badê şerê Îsrail û ereban, ma Swîs ra kewtîy rayîr. Ma Kurdîstanê Tirkîya ra vîyartîy. (No mîyan de ez manzaraya muhteşeme ya koyê Agirî, mêmannerwerîya şarê Erzirom û Bazîdî qet xo vîr ra nêkena, muhteşem bîy.) Ma vîyarnay bi İran. Îraq de zaf bêhuzurî estbî. Mi fotografê deveyan kaş kerdêne. Naye ser o polîsanê Îraqî muameleya ajanan mi reyde kerde û îzin nêda ke ma bivîyarîn vakurê Îraqî.

Sûriye, Lubnan, Qibrîs û Îsrail de, mi raywanîya xo dewam kerde. Ê dima, seke meslegê mi

rey ez seba roportajî, oktobra serra 1991 de şîya Kurdîstanê Îraqî. Însanî şertanê xiraban de, mîyanê xirbe û binê koxikanê kartonan de ciwîyayêne. Mi Mesud Barzanî reyde roportaj kerd. Agêrayîş de mi no roportaj Liberation û çapemenîya Swîs de weşana. Radyo û televizyon de derheqê no mewzû de programî virazîyay. Serra badê pey, seba ke ez weçinayîşan teqîb bikerî, ez seba Îraqî ameya wesênayîş. Celal Talebanî ke mi serra 1972 de Bussing [nêzdîyê Lozanî de qesebayêk] de, gama ke gelek merdimê namdarî zî uca mêmânê Mehmed Osmanî bîy, mi o şinasnabi, mi reyna o dî. Tewr peynî de zî wisarê serra 2007î de reya hîrêyine ez Kurdîstan de bîya. Na rey ez û lajê xo pîya, ma sey mêmânê Weşanxaneyê Arasî, nê weşanxaneyî kitabo ke Nûredîn Zaza tede qalê cuyê xo keno weşanabi, ma şîbîy. Senî ke seba çapkerdişê kitabî ma ra destur nêgirewtbi, qapaxê kitabî zî qet goreyê eslê ey nêbi. Di hêrişê întixarî bîy sedemê peynîya raywanîya min a Kurdîstanî û sihetê mi ser o zî bîy sedemê netîceyêkê winasî ke ewro zî rêçê înan mi de asenê.

Prof. Dr. Joyce Blau û Gilberte Favre Zaza

gore îcab kerdêne, ez hertim şîya Rojhelato Mîyanên. Seba ke ez bîyayîşan ca ra teqîb bikerî û seba ke ez Gold Meir, Kemal Canbolat, Pierre Gemayel û ê bînan reyde roportajan bikerî. Demeyê şerî de ez Lubnan û Urdun de menda. Hewna, yew kitabê mi esto ke mi seba tutanê ke şerê Lubnanî de merdê, kerd o dîyarî û vateyo verên yê nê kitabî şair û nuştokx pîl Andree Chedidî nuştbi ke demêk ra ver Parîs de rehmet kerd.

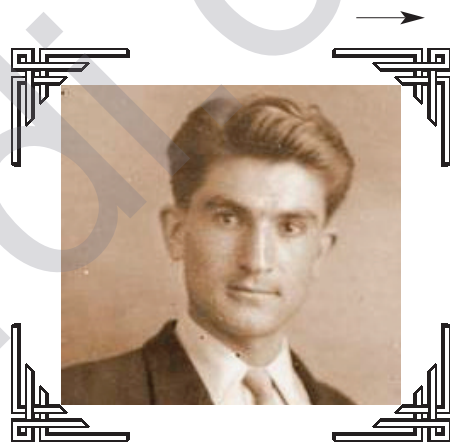
Badê ke ez serra 1967 de Kurdîstanê Tirkîya ra vîyarta, na

Hulya Yetişen: Bi hetkarîya Enstîtuya Kurdî ya Parîsî to bi nameyê Nûredîn Zazayî yew musabeqeya bixelate organîze kerde. Organîzekerdişê na musabage de amancê to çî bi û to key dest bi na aktîvîte kerd?

Gilberte Favre Zaza: Badê mergê Nûredînî, qewlê ey ra "merdimê ke zêhnan hîşyar kenê" ke ey no rolê gird ê rojnamegeran zaf muhîm dîyêne, fikrêko winasî mi de virazîya. Mi bi destegê Enstîtuya Kurdî ya Parîsî fikrê xo pratîze kerd. Amancê xelate no bi ke Nûredîn

Zaza bêro yad kerdene û miletêk ke wazenê komployê bêvengîye de bidê vîr ra kerdiş, ma rojnamegeran teşwîq bikerî na mesela de bêveng nêmanê. Nê sedeman ra na xelate seba rojnamegeranê ke meseleya kurdan de xeberanê serkewteyan virazenê amayêne dayene.

Derheqê xelate de seba malûmatanê biteferuatan merdim şêno biewnîyê lînkê (http://fr.wikipedia.org/wiki/Sp%C3%A9cial:Recherche/Prix_Nouredine_Zaza/) ra.

Nûredîn Zaza serra 1919 de Maden de ame dinya, roja 07.01.1988 de Lozan de nêweşîya qanserî ra şî rehmet. Celadet Bedirxan seba Nûredîn Zazayî vano "O Çexovê kurdan o."

Serra 1938 de Cîgerxwîn, Qedrîcan, Osman Sebrî û kekê xo Dr. Nafîzî reyde o zî endamanê Klûba Ciwanên Kurdan ra yew bi. Nûredîn Zaza badê şerê cihanî yê yewinî şîno Swîs û Unîversîteya Lozanî de dest bi perwerdeyê lîsansê berzî keno.

Serra 1956 de şaristanê Almanîya Rojawanî Wiesbaden de 17 embazanê xoyê kurdan reyde Komela Wendekaranê Kurdan ya Ewropa ronano.

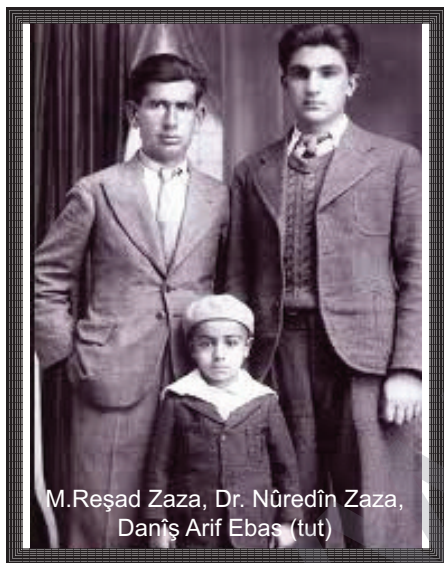
Nûredîn Zaza badê ke doktora xo zanistîyanê perwerdeyî de tamam keno, serra 1956 de agêreno Sûriye. 1967 de Partîya Demokrat a Kurdîstanê Sûriye ronîyena û Nûredîn Zaza beno serekê na partî. No mîyan de Unîversîteya Şamî de di serrî sey dersdarî (Öğretim görevlisi) xebitîyêno.

Nûredîn Zaza serranê 1960îyan de Sûriye, Lubnan, Urdun û Îraq de ame hepis kerdene, îşkenceyê giranî dîy û cezaya hucreyan girewte.

Nûredîn Zaza, hem warê polîtîka de hem zî warê edebîyatî de merdimêko zaf aktîf o. Hikayeyê ey kovara Hawar û Ronahî de weşanîyayê. Xebata Enstîtuya Kurdî ya Parîsî de ca girewt. Serrêk verê mergê xo, yanî serra 1987 de eserê Ehmedê Xanî Mem û Zîne tercumeyê fransî kerd.

Hulya Yetişen: Têkilîya şima merdîmanê Nûredîn Zazayî ke Tirkîya de ciwîyênê reyde esta? Eke esta, kamcîn sewîye de ya? Ti cu û têkilîya aîlewî ya mîyanê kurdan senî vînenê? Eke no het ra ti kurdan û mîletanê bînan muqayese bikerî, hetê başî yan nebaşîye ra ti cîyayîyêka senîne vînenê?

Gilberte Favre Zaza: Çi heyf ke ney. Aîleya Nûredînî cêra bîya û vila bîya. Tayê ha Amerîka de, tayê ha Tirkîya û cayanê bînan de. Kênayanê kekê ey Dr. Nafîzî ra yewe reyde têkilîya ma zaf hol a. Mi a Lubnan de dîyêne. Badê ke mêrdeyê aye merd, bar kerd şî Amerîka. Nika tutan û tornanê xo reyde uca ciwîyêna. Way û birayê Nûredînî, her yew xo rê wayîrê keyeyê xo û endîşeyê xo yê. Vera ma de tu mesulîyetêk hîs nêkenê. Neke tena rewşa merdîmanê Nûredînî yê ke Tirkîya de ciwîyênê, ez nêşêna pesnê fehmê aîleyî yê kurdan zî bida. Aîleya ey ma fekrû verday, seke vajê şima xo rê se kenê bikêne... Neke tena ma rê wayîr nêwejîyay, gama ke Dr. Nafîz zî merd, ê wayîr ro tutanê ey zî nêwejîyay. Cîniya birayê Nûredînî yo ke Xarpêt de ciwîyeno, serra 1967 de şina MÎT de gerreyê Nûredînî kena. Rîyê naye ra Nûredînî heps de rakewt. Na mesela heyatê Nûredînî serûbin kerd.

Badê ke Nûredîn merd, ez pêhesîyaya. Cîniya birayê ey û kênayanê xo dest nayo malê Nûredînî ser ke heqê ey ê qanûnî bi. Cengo mîyanê wêrisanê resmîyan yê dezayan de ca gêno la hetanî nika nêşayo tu heqêkê xo bigîro. Cengoyî na mesela de xo tam sey mexdurêk hîs kerd. Lajê waya Nûredînî ya pîle vîst serrî yo ke cewab nêdano mektubanê ma. Waya Nûredînî ya tewr qije gama ke merde, înan qet xebere zî nêda ma. Nûredînî û na waya xo her tim yewbînan rê nuştêne. Seba ke Cengo heqê xo yê qanûnî bigîro mi yew avûkat girewt. Ez

vana qey vîyartişê zamanî (zaman aşımı) ra çîyê hasil nêbi.

Bîy vîst û di serrî ke Nûredîn şîyo rehmet. Her kes wayîrê yew fehmî yo. Hetanî ewro mi kesî ra ardim nêwaşt. Swîs de emrê teqawutbîyene 64 serrî yo û ez hetanî nê emrî şuxulîyaya. Hetanî ke destê mi ra ame mi ardimê Cengoyî kerd, seba ke ez tena yew kar de şuxulîyaya meaşê min ê teqawutîye zî zaf nîyo. Nê hetî ra rewşa kurdan yê ê bînan ra zêde cîya nîya. Ne zêde hol ê, ne zêde xirab ê. Her cayê dinya de rîyê zehmetîyanê debare ra însanî yan terkê merdîmanê xo kenê yan dizdîye kenê. Seba merdîmanê Nûredînî tu cazîbeyêkê ma nêmendo ke înan ra tayê estê hetê polîtîkî ra tirkîkan ra vêşêr tirk ê. (Qiralan ra qiralperestêr ê.) Aîleya ey çekuyanê "mesulîyet û piştgirî" nêzana. Birayê ey wayîrîye ro lajê yewekî yê Nûredînî zî nêkenê. Eke ma bîrîn ma ser, na rewşe tabî kî merdimî dejnena, mi ra teber kesê Cengoyî çin o. Na tenayîya ey mi kena mîyanê endîşeyî. Eke rojêk ez şîrî, o bêkes maneno. Hewna, kurdanê Sûrîye ra yew, gama ke babîyê ey heps de beno, delevêreyêk ano bi ey ser de, dima soz dano Nûredînî ke do peranê ey bido. Cengoyî na mesela zanayêne. Ê ey sozê xo nêard ca. Badê ke o merd, tutanê ey zî na mesela de xo mesul nêdî, qet eleqedar nêbi.

H. Yetişen: Ti çend parçeyanê Kurdîstanî (Tirkîya, Îraq...) de menda. Kurdî demêko derg binê hegemonyaya dewletanê cîya-cîyayan de mendê. Gelo to çi ferqî kultur, cu û awirê înan ê dinya de dîy? Bi to mumkin o ke çar parçeyê Kurdîstanî bibê yew?

G. F. Zaza: Seba ke kurdanê Tirkîya binê rejîmê kemalîstî de zaf teda dîya, averşîyayîşê înan ameyo frên kerdene. Kurdê Sûrîye ke demêko derg binê mandaya fransîzan de mendê zî, hetê entelektuelî û kulturî ra (Celadet Bedirxan, derûdorê Hawarî ûêb.) bêguman kurdanê Tirkîya ra û ê bînan ra hîna averê (Labelê badê ke rejîmê Baasî ronîya û nat a, kurdî hem wayîrê tu heqêk nîyê û ezîyeto ke ancenê ewro hîna zî dewam keno). Gama ke Nûredîn serra 1967 de agêrayo Kurdîstanê Tirkîya, mîyanê ey û aîleya ey de venganeyêko zaf gird yê kulturî virazîyayo. Ê tena mektebanê kemalîstan ke mezgê înan yeno şutene de perwerde bîyê. La o, Sûrîye de lîseya Fransa de perwerde bîyo, Lubnan û Swîs de perwerdeyê xoyo berzî tamam kerd.

Dewamê roportajî hûmara 2. de

Wextê Karitişê Daran Dest Pêkerd

Welat de wextê karitişê daran dest pêkerd. Êdî her roje bi seyan leyê daran roşîyênê.

Dîyarbekir de peynîya menga sibate de wextê karitişê daran dest pêkeno. Dorê rayîran de, bitaybetî mîyanê Seyrantepe û Rezan de, qeraxê asfaltî de şitlê daran ke hetê Bursa, Yalova û Îzmîr ra dîyenê ardene, yenê rotene.

Goreyê malumatê ke roto-xanê şitlan ra Şukrîyê Mehme Elî day, na merhele de leyê meyweyan yenê rotene. Bazarê rotişê leyan dest pêkerdo û roje bi seyan leyî yenê rotene.

Şukrîyê Mehme Elî ke bi eslê xo dewa Bawan yê Dara Hênî ra û eşîra Botîyan ra yo, vano: "Kesê ke nê doran leyê daran roşenê zafê înan şarê hetê ma yê. Ma dezayê yewbînan ê. Ma şîne hetê Îzmîr, Bursa yan Yalova ra nê leyan anê. Nika hîna vêşî meyweyêrî roşîyênê. Hebe leya meyweyêran 5 TL ra roşîyêna. Dîyarbekir de tewr vêşî mişmişêrî, sayêrî, tuyêrî, bîyokêrî, gozêrî, murîyêrî, murîyêran de yê hamnane û yê payîze

estê, hewna, erugêrî, vîşneyêrî, gilyazêrî, hinarêrî û încilêrî roşîyênê. Leyê meyweyêran heme tehmnaye yê. Şarê ma zaf leyan erînenê."

Şukrîyê Mehme Elî vano: "Leyê çamêran vay ê. 20 TL ra dest pêkenê hetanî 300-400 TL zî estê. Tewir bi tewir çamêrî estê. Mesela leylanîyê zerdî, yê menewşî estê. Selwîyê keweyî estê, yê leymûnênî estê, yê mazîyênî estê. Çamêrê Anqara, çamêrê Îranî estê. Çeşîdê çamêran zaf ê. Hewna leylaqêrî estê, çeşîdê valêran zî zaf ê. Ê aqasyayêrî estê, çeşîdê aqasyayêran zî estê. Mesela aqasyayêra topike esta."

Şukrîyê Mehme Elî vano: "Destpêk de leyê meyweyan roşîyênê. Dima darê xemlî yê ke meywe nêgênê, roşîyênê. Eke wisar ame, na rey gul û vilî, nebatê peyzajî roşîyênê."

Wina aseno ke Dîyarbekir de rotişê daran zî êdî bîyo sey yew sektori. Kaleka rayîran de naylon ra holikan virazenê. Tede soba ronane. Çaya xo girênenê û pabeyê muşterîyan vîndenê.

Kursê Kirmanckî (Zazakî)

Buroyê Weşanxaneyê Vateyî yê Dîyarbekirî de aşma adare de newe ra kursê kirmanckî (Zazakî) abeno. Kurs de di grûbî yenê perwerde kerdene.

Kursê grûba yewine seba mamostayan o, grûba dîyine seba sewîya yewine yo.

Kesê ke muracatê kursan kenê ganî kirmanckî (zazakî) bizanê. Kursî do her hewte roja dişeme û çarşeme saete 18.00 de dest pêbikê û hetanî saete 20.00 dewam bikê. Kursî do hîrê aşmî dewam bikê.

Adrese:

Buroyê Vateyî Yê Dîyarbekirî Ekinciler Cad. Nurlar Ap. Kat 3, (Serê Avesta) Ofîs – Dîyarbekir

Telefon: 0505 267 74 05

Ferhengek

amanc (n): hedef; amaç
anci: yine
aşme (m): ay; gökteki ay
beşdar, -e: katılan
beşdarbîyayîş (n): katılma
beşdarîye (m): katılım
bingeh (n): temel
bingehîn, -e: temel olan
bîyayene (m): olay; oluşum
cemat (n): toplum
cematkî: toplumsal
ciwîyayene (m): yaşamak
ciwîyayîş (n): yaşama
cu (m): yaşam
çarçewa (m): çerçeve; kapsam
çeku (m): sözcük
dersdar, -e: öğretmen
destpêk (n): başlangıç
endam, -e: üye
ferheng (n): sözlük
franskî (m): Fransızca
hewna: yine
hûmare (m): sayı
keyepel (n): web site
komele (m): dernek
kovare (m): dergî
lijne (m): kurul
malim, -e: öğretmen
mamosta (n, m): hoca; ustad; muallim
menge (m): ay (30 gün)
mintîqa (m): bölge
musabeqa (m): yarışma
muwazene (n): denge
netewe (m): ulus
rayîr (n): yol
raywanîye (m): yolculuk
Rojhelato Mîyanên (n): Ortadoğu
rojname (n): gazete
serewedartîş (n): başkaldırı
serre (m): yıl; sene
şîrove (n): yorum
têkilîye (m): ilişki; iletişim
tenayîye (m): yalnızlık
tirkperestîye (m): türk ırkçılığı
vîndî bîyene (m): kaybolmak
wendox, -e: okur
xelate (m): ödül
xora: zaten

Not: Çekuyê makî (bi tirkî: dişil) bi (m) yê nêrkî (bi tirkî: eril) bi (n) îşaret biye.

FIQRA:

Holîya Ap Husî

Mêrdeyê waya Ap Hesê Keyê Hesana Xala Xece rewna merdbi. Xala Xece, çend sêwirî mil de, vîya mendbî. Bi zor, pê fitr û malê zekatî, pê sedeqe û xeyran îdareyê xo kerdêne.

Xala Xece aşma rojeyî de nêzdîyê roşanî pêhesîna ke do birayê aye Ap Hus şiro Licê. Serê sibayî rew, a zî pey ra kewna Ap Husî dima, şîna Licê.

Çarşîya Licê de Ap Hus dikan bi dikan gêreno, keyeyê xo rê çî-mî herînenê. Axir dikanê pirtî de Xala Xece Ap Husî qefelnena.

NEWROZE

Mehemed Seyitalioglu

Qela de adir nîyayo ta
 Astorî hîrenê
 Kay û kebutê domanan
 Şewa tarî

Roştîya adirê qela de
 Şimşêrî bereqînê
 Şinge-şinga zincîlan a

Kile bîya vila
 Xortî ginenê war ro
 Xortî vazenê ra

Hard lerzeno
 Wele xij bena

Ko û banî roştîye de
 Qela de adir mermolîya
 Şewqê roştî eşto deştê
 Şimşêrî çuluskînê paytext de

Xortî yew bi yew axe kenê
 virana xo
 Şewqê Newroze rayîr da ma

Oncîno şar rayîr ra rayîr
 Mermolîya adirê Newroze
 Qela de şewat û toz

Adir gurr o qela de, şewe
 tarî ya, serd a
 Çareyê xortî bî vilike

Şewqê adirî mermol vilike
 NEWROZE ŞA BÎ

(*) Mehemed Seyitalioglu Gimgim (Varto) ra yo.

Xala Xece xo rê seba pirênî çend metreyî qumaş bazar kena. Ap Hus mecbur maneno, heqê qumaşî dano.

Nêzdîyê êreyêk her di pîya Licê ra kewnê teber.

Rayîr ra rastê çend cinîyan benê. Xala Xece û ê cinî biney pers-mersê yewbînan kenê û her kes rayîrê xo ra şîno.

Badê ke cinî şînê, Ap Hus fêtelêno Xala Xece ra vano:

- Herê Xecê, ti çend nankor a! Qey to o qumaş nîşanê ê cinîyan bidayêne, to bivatêne birayê mi no pirên mi rê herînayo, qîyamet werîştêne?

Nêweşîya Çimnebarîye

Berxwedat PÎRANÎJ

Bi nameyê Homayî ke Rehman û Rehîm o.

Ê nêweşîyê ke ganî merdim xo tira bipawo ra yewe, nêweşîya çimnebarîye/hesûdîye ya.

Gelo çimnebarîye çî ya?

Çimnebarîye, a ya ke merdim nêwazo kar û gureyê tu kesî pêbêro.

Çimnebarîye bi xo, nêweşîyêka psîkolojîk a, merdimî meşxulê guranê vengana kena.

Wexto ke nêweşîya çimnebarîye, -dûrê nê cayan- dekewo kate/esteyê merdimî, game bi game sey nêweşîya merdimwere, merdimî pîr û puç kena û peynî de zî ey kişena.

Merdimo çimnebar, seba ke reqîbanê xo werte ra wedaro, rayîrê înan de dame (tuzak) ro-neno.

Dinya, merdimê çimnebarî ro bena sey qabê pirjine.

Merdimo çimnebar bi xo merdimêko tehluke yo; însanan verpêdano û beno maşaya destê xêrnêwazan.

Rîwayetkerdişê Buxarî û Mislimî ra gore, Pêxamberî (a.s.) wina vato: "Çimnebarîye bi xo, tena duştê di qisim merdiman de bena; nînan ra yew, merdimo ke Homayî ilm dayo bide û o zî nê îlmî rayîrê Homayî de serf keno. Ê diyin zî o merdimo ke Homayî mal dayo bide û o zî ê malî rayîrê Homayî de serf keno."

Na çimnebarîye de çîyêko mehzur çin o. Çike na bi xo ne çimnebarîye ya, belkî zerrîweşîye ya.

Xora ganî merdim, seba musayîşê ilm û destvistişê malêkê inasarenê de têbizêdnê û yewbînan de reqabet bikerê.

Mavajî ganî merdim vajo gelo seba çî embazanê mi wendo, bîyê merdimî, la çî rê ez înan ra tepîya menda?

Çî rê înan ra her yew çend ziwanan zano, la ez hima weş ziwanê maya xo nêzana?

Gelo çî rê ê asmênan ra geyrenê, la ez hima nêzana sereyê di kergan cêbikera?

Gelo çî rê ê bazirganîye kenê; danê gênê, ramenê, weye kenê, la hima çimê mi bi destê şarî yo û bîya barê vîyeyê tayênan?

Gelo çî rê qala înan yew a, pêdima şonê, goş pênanê, la ez û keye û kulfetê xo, her yew, yew sere ancenê û bîyê neheya tahte.

Gelo çî rê înan wend, bîyê alimî bi diwêşê îlmî, la ez, hima

şîwan û gawan a?

Eya, ganî merdim, îbadet û emelanê başan de zî têbizêdnê.

Ganî merdim vajo: Lazimo ez embazanê xo ra zafêr Homayî rê îbadet bikera; nimaj bika, roje bigîra, xo hewt gunanê pîlan ra bipawa, vera zaliman vîndera û hetê mezluman bikera.

Kura beno wa bibo û se beno wa bibo ganî ez qala raşte vaja.

Çike pêxamberê ma (a.s.) î wina vato: "Mucadeleyo tewr baş, o yo ke merdim bieşko vera padîşahê zalimî de qala raşte bikero."

Bewnî bi tarîxî! Çi rey tu hukmdarîye bi bêbextî û çimnebarîye, bi înkarkerdişê heqanê merdiman nêşikayo hukmdarîya xo bido dewam kerdene.

Eya, çimnebarîye bi xo emelanê merdimî ê weşan zî veşnena.

Çike derheqê nê hawayî de zî Pêxamberî (a.s.) wina vato: "Senî hawayo ke adir kolîyan veşneno, çimnebarîye zî no hawa emelanê merdimî ê başan veşnena."

Mesela, Hz. Wisifî ra biewnî! Birayê ey pîyê xo Yaqubî (a.s.) de lebîyayê va: "Birayê ma Wisifî, ma reyde bîrşawe seyd, wa xo rê kay bikero û şa bibo."

La dima şîma zanê înan çî ard sereyê ey ser de?

Homa Teala bi zar û ziwanê înan wina vano: Pa bi ke ma bi hûmara xo, ey (Wisifî) ra zafêrê zî, hende ke pîyê ma ey ra heskeno, o qas ma ra hesnêkeno. Bêguman pîyê ma naye (hesnêkerdiş) de neheq o.

Heme pêro pêşewirîyayê û dima wina qerar da: "Yan ganî şîma Wisifî bikişê, yan zî ey surgunê cayêko dûrî bikerê. O mehel, do pîyê şîma, tena şîma ra hes bikero. Ê dima zî şîma do tewbe bikerî û bibî merdimanê holan ra." (Sûreya Wisifî, Ayeta 8 û 9.)

Gelo hende dek û dolaban ra pey, ê eşkayê yew çî bîyarî sereyê ey ser de?

Ney! Hezar rey ney!

Çike pêxamberê ma (a.s.) vano: "El hesûdû la yesûd!" Yanî, merdimo çimnebar caran muwefeq nêbeno û nêşkeno çîyêk pirjine ser bifino.

Veteyê verênan o, vanê, koremuş/muşo kor, çend herre bikenê hende xo ser de keno.

Wesselam.

Her Destpêk Hêvîyanê Neweyan Îfade Keno

Serdar BEDIRXAN

Dernega Ziwan-Komî ke seba averberdişê ziwan, huner û kulturê kurdî, taybetî seba name-darkerdişê kirdkî (zazakî) û arêdayîş, pawitiş, averberdiş, geşkerdiş, newe ra xuliqnayîş û zêdnayîşê huner û kulturê na lehçe şuxulîna, nîyet kerd ke namebê NewePel yew rojname, rojnameyo ke to dest de yo, vejo. Nê embazan mi ra waşt ke ez zî her hûmare de yew nûşte binusa. Acîzane çiqas ke destê mi ra bêro, mi qebul kerd û bi îl-

hamî hûmara yewin ê Vateyî de hewayo ke "wendoxan rê" xîtab bîyo, o tewir mi no nuştayê xo nuşt:

Wendoxê erjayeî

Her keyepel, kovare (dergî), rojname (qezete) ke newe vejî-yêno, hêvîyanê neweyan îfade keno. Rojnameyê NewePelî zî, hevîyêda newe ya. No rojname ebi hêvîya nuştîş, geşkerdiş, averberdişê lehçeya kirmancî (kirdkî, dimilkî, zazakî) vejîyêno.

Rojnameyê inasarênî (winasî) ganî rewna bivejîyaynê, ma erey kewtî. Labelê ma nêwaşt ke hîna erey bikewî, ma waşt çîyo ke ma dest ra yeno nika ra bikerî.

Rojnameyê NewePelî sey yew

proje yo. Projeyî estê ke tena xeyalanê kesan de manenî, projeyî estê ke hetanî cayê şonî, nêmcet manenî; tanî zî estê ke hedefê xo resenî, cayê xo gênî. Hêvîya ma a ya ke NewePel hedefê xo bireso.

Vateyê ma yê ke ganî heta nika bivaşîyaynî, seserrî yo ke bi nuştîş mirdî nêameyê vatene, neyaran ebi bêbavî û zulmê xo waşt ke şarê ma kerr û lal û gêj bikerî. Hetana ke zeftê înan ser resa zordarî kerd û kenî, wazenî ke fekê ma kilît bikerî. Labelê vera heme tewir zordarî, şarê ma ziwane xo heta ewro pawito. Çi nuştux çî wendox, ma û şima pîya ganî nê ziwani rê wayîr vejîyî, ey bipawî, aver (raver) berê

û teslîmê azê (nesîlê) neweyî bikerî.

Wendoxê delalî,

Eke fikrê şima estê wa sereyê şima de, eke vateyê şima estê wa fekê şima de nêmanê, ma rê binusî. Vizêr şima nênuştîni, îmanê şima ê nuştîş çinî bi. Ewro ma wazenî no rojname bibo vengê ziwane ma. Xo vîr ra mekerî ke ma nênuşî/nêwanî, şima nêwanî/nênuşî, şaro xerîb nîno ziwane ma rê xizmet nêkeno. Eke ma vateyê xo nêvajî kes vengê ma nêşnaweno.

Kemaneyî û şaşîya ma, ma rê binusî. Eke şima NewePelî ra hes kerd, nas û dostanê xo ra vila bikerî. Ma tena meverdî! Bi-manê xeyr û weşî di.

Avşîne û qederê kirdkî

Cavît ORAK

Avşîne kênya xalzayê min a, pancserî ya. Ez wazena şima rê behê aye bikera.

Rojêk ma bi mêmanî şîbî keyeyê birayê mi. Xalzayê mi, cinîya ey, xala mi û kênya ey Avşîne zî ameybî. Berê oda abi, ez ewnîyaya destê Avşîne destê babîyê aye de yo, wexto ke ameyî zereyê oda, destê xo destê babîyê xo ra vet û oda de serê xaliye de yew çiv da xo ro û meydan de ronîste.

Avşîne sey yew kaykerdoxa tîyatroyî bî, çimê cematî aye ser o bî. Seke aye zî waştêne bala her kesî bianco xo ser. Ca de dest bi qiseykerdişî kerd. Kirdkî qisey kerdêne. Kirdkîya aye zaf fesîh û zelale bî. Çike xeberdayîşê xo bi ziwane dayîka xo dest pêkerdo. Aye ra (coka) ziwane zelal beno, hîna asan vajîyeno.

Avşîne ewnîyayêne cematî ra, ê ke şinasnaynê vatêne:

- Ez to şinasnena (nas kena) ti Ehmed î. Ti xala min a, na pîrika min a...

Ê ke nêşinasnayêne, pers kerdêne, vatêne:

- Ti kam î, nameyê to çî yo, ti ça ra yî.

Avşîne seke hetê Homaî ra yewî a şirawita ameya ma şa kena. Cematî pêro a temaşa kerdêne, çimê her kesî aye ser o bî. Seba ke ziwane dayîka xo xeberî dana, aye ra (loma) bala (dîqetê) her kesî antêne. Mi veng da va, bî mi vereke. Vazda ameye xo eşî mi verardî. Mi lew na pa (pada).

Mi waştêne ke ez aye bierzî zereyê kezeba xo, hende ke şîrin bî, mi nêwaştene ke ez xo ver ra war de ronî.

Mîyanê ma kirdan de edet o, eke yew merdim tutê ey hebêk bo, vanî, têwmedên, gunek o, babîyê xo ra hebêk o, aye ra her kes miqat beno. Vanî, çiyêke pê-nêbo, wa wareyê babîyê xo şên

bikero. Avşîne zî mi rê seke ina hawa bî, aye wareyê ziwane ma şên kerdêne.

Babîyê aye mi kîşte de bi, mi pers kerd va:

- Xalza, na keyna to tirkî zî zana yan ney?"

Va:

- Belê, tirkî zî zana la ti bikişî qisey nêkena.

Mi Avşîne ra bi ziwane tirkî va:

- Bu elbiseleri kim sana almış? (Kamî nê cilî to rê girewtî?)

Va:

- Nê cilî, dadîya mi mi lê gilotî. Raşt a zî aye fehîm kerd û ce-wabê xo zî kirdkî da.

Tutê birayê mi û sewbîna gedeyî zî uca de bî, ê tutan qet vengê xo nêkerdênê, seke şermayabîy, yew ca de vindertbîy goşdarîya Avşîne û cematî ker-

dênê. A keyneka qijkeke seke ders dayênê ma pîlan zî. Seke vaja merdim no qayde wayîrê ziwane xo vejîno ha!

Hêşê mi bi vila, wextê verî, qijekîya mi ameye mi vîr. Tîya ra da-çewres serrî ra ver, dewa ma Çimê Hênî de ma qijan tirkî nê-zanayênê û qiseykerdişê tirkî zî dewa ma de nêbîyênê. Waxto ke ma dest bi mekteb kerd, ma uca de tirkî şinasna. Ma sinifê hîrênî de yan zî çarinî de ancax musaybî (bander bibîy). Hetanî ke ma musay, şito ke dadîya ma dabi ma, ma pîrnikan ra ame. Malimê mekteban, seba ke ma tirkî bi-musê, xeberdayîşê kirdkî ma rê qedexê kerdbi. Casusî naynê ma ser, dewe de yan keye de, ça beno wa bibo, kamî ke kirdkî qalî bikerdêne, ceza dayêne ci û o ku-wayêne (kutêne). Mi bi xo naye

ser o zaf kuwayîş werdo. Malimî zafê reyan bi birrêka terne dayêne destanê ma û nenguyanê (nenugan) destanê ma ro.

Na zî yena vîrê mi, o wext yew cinîya dîyarbekirîye dewa ma de zewajnaya bî. Gama ke xeber bi-dayêne, çekuyê nêrî û makî tî-mîyan kerdêne. Wexto ke yew camêrdî de qisey bikerdêne, ma o wext a qijeya xo de zî zanaynî ke xeberdayîşê aye şaş o. Camêrdan ra vatêne, "Ti ha se kena, senîn a?" Ma pê ecêb mendêne, ma vatêne, camêrdan sey cinîyan hesebnena.

Ez çewres serran dima dursa kirdkî de musaya ke çekuyê kirdkî (kirmancî, zazakî, dimikî) hîrê tewir ê: 1) nêrkî, 2) makî û 3) zafhumarkî

La ma qijekîya xo de bi zanayî-şêko tebîî zanayêne.

Bajarê ma Dara Hênî, dewe ma ra nêzdî bi. Uca zî her kesî kirdkî qisey kerdênê. Ewro kirdê ma zaf bedilyayê, hinî kes ziwane xo qisey nêkeno. Ti ewro şinê dewan zî qijî ziwane xo qisey nêkenî. Ziwane ma dewan de zî beno vîndî. Kalikanê ma no ziwane seserran ra nat bi zehmetî ardo resnayo ma. La ma zî mîyanê çewres serran de vîndî kerdo.

Serewedartişê kurdan yê 1925î de Dara Hênî bîya paytextê kurdan.

Çewres serran de zaf çî bedel-yayo, ewro Dara Hênî de zaf tay kirdkî qisey bena.

Ez şina Dara Hênî, Şêx Seîd, Feqî Hesen, Yado, Emê Farî û Ehmê Huseynî yenê mi vîr. Ez vana, werzê biewnê şarê xo ra. Hela ha çî halî de yo!...

Ez nê xeyalî de bîya, mi dî yewe ha rîyê mi milciqnena vana, xalo werze ma şinî keye.

Mi hewna Avşîne virard kerde û lewî paday. Seba ke aye qijekîya mi arde vîrê mi û ez hewna weriznaya.

Zaf sipas xalza û cinîya ey rê ke Avşîna xo reyde bi ziwane baw û kalanê ma qisey kenê.

Wa Avşîna ma zaf rindîk û we-şîkek biciwîya.

Keyepelê DêrsimTv Dest bi Weşane Kerd

Keyepelê DêrsimTv ke sey portalê vîdeoyan bi kirmancî (zazakî) gureyeno, dest bi we-şane kerd. Nika ra temaşekarî şênê adresa www.dersimtv.com ra temaşeyê vîdeo û filmanê kirmancî bikerê. Her kategoriye ra vîdeoyî tede estê, mava-jîme muzîk, huner, roportaj, yarenîye ûsn. Heme yan bi kirmancî yan zî bi binnuşte-yanê kirmancî yê.

Goreyê danasnayîşê DêrsimTv, hedefê keyepelî raverberdişê kirmancî warê multîmedya de yo. Yeno zana-yene ke yew ziwano ke hem yeno temaşe kerdene hem kî yeno heşnayene, vilabîyayîşê nê ziwani hîna vêşî beno efek-tîf. Game bi game pê DêrsimTv henî profesyonel yew arşiv û platformê vîdeoyan seba kirmancî (zazakî) yeno viraştene. DêrsimTV gureyêde muşterek o, sermîyanîya DêrsimInfoyî kî destek dana nê projeyî. Labelê gerek temaşekarî bi xo kî vîdeoyan bi kirmancî birusnê DêrsimTv ke xizmetê keyepelî ziwane ma ser o bneya bibo rind.

Adresa e-mailî yê DêrsimTv na ya: info@dersimtv.com

ZAZAKÎ.NET
"Merdîm bi reng û vengê xo rindek o"

www.zazaki.net

Kovara ŞEWÇILA Vejîya

Kovara edebî hunerî ŞEWÇILA ke Dîyarbekir de amade bena û safî bi kirmancî (kirdkî, zazakî, dimilkî) weşanîyena vejîya.

Kovara edebî hunerî ŞEWÇILA ke Dîyarbekir de amade bena û safî bi kirmancî (kirdkî, zazakî, dimilkî) weşanîyena vejîya.

Edîtor û redaktore kovare Roşan Lezgîn nuştayê destpêkî de vano "Êdî o wext ameyo ke kirmancî de kovare ke tena yew biranş de weşanîyênê vejîyê. Nîyet û amancê ma yo bingehîn o yo ke edebîyat û hunerê kirmancî (kirdkî, zazakî, dimilkî) de pencerayêka newîye akerîn û kirmancî gamêna aver biberîn."

Roşan Lezgîn nuştayê xo wina dewam keno: "Kovara ma wazena çarçewaya edebîyat û hunerî de weşana xo bikero. Û tena eseranê estetîkan yê sey şîire, hikaye, roman, meqale û nuştayanê derheqê teorîya edebîyat û hunerê modernî de, hewna, roportaj û krîtîkanê (rexne) eseranê edebî û hunerî biweşano."

Roşan Lezgîn dano zanayene ke înan xo rê kerdo amanc ke nuştexan û wendoxanê neweyan rê bibê sey wendegehêk û heme heskerdixanê edebîyatê kir-

manckî rê bibê platformêk. Nê derheqî de wina vano: "Ma zanê ke averşiyayîşê edebîyat û hunerî de, perwerdebîyayîşê nuştex û hunermendanê neweyan de, xuliqîyayîşê eseranê estetîkan de, munaqesekerdişê fikr û teorîya esetîkî de kovarî her wext sey wendegehî biyê. Coka ma zî hêvîdar ê ke sey pelêkê tern û tezeyî seba edîb, nuştex, hunermend û heskerdixanê

ŞEWÇILA
kovara edebî hunerî wîsar 2011

- J. İhsan Espar: Şîire cewherê mezgî û ahengê vengî ya
- Bilal Zilan: Tebîlî hikaya "Beyî Se Bena?"
- Roşan Lezgîn: Kirmancî de averşiyayîşê hunerî hikaye
- Murad Canşad: Romanê Mehmed Uzunî de enstrumanê muzîkî
- Deniz Dilar Pîremanî: Vengo Bêveng
- Ali Aydın Çîçek: Jan
- Mehmed Elî Sadiq: Pawitene
- Seîd Aspar: Çimê Ma Roşt Bo

1

edebîyat û hunerê kirmancî nê wareyan de bibî platformêk."

Peynî de zî vano: "Hetanî ke destê ma ra bêro ma do layîqê wendoxanê xo bîn. Û ma hêvîdar ê ke wendoxê ma zî bi eseranê xo, bi mektuban, rexne û pêşnîyazanê xo piştgirîya ma bikerîn. Hîna zaf zî, kovare sey kovara xo bizanîn û her hetan ra wayîrîye bikerîn."

Hûmara yewine ya kovara ŞEWÇILA de 23 nuştayê cîyayî estê. Nînan ra yew roportajê ke Roşan Lezgînî şair J. İhsan Esparî reyde kerdo yo. Hîrê nuştayanê analîzî ra yew nuştayê Bilal Zilanî bi sernameyê "Hetê Şuxulnayîşê Zîwan û İdyoman ra Hîka 'Beyî Se Bena?'" yew nuştayê Roşan Lezgînî bi sernameyê "Kirmancî de Averşiyayîşê Hunerê Hikaye" û yew zî nuştayê Murad Canşadî bi sernameyê "Romananê Mehmed Uzunî de Enstrumanê Muzîkî" yo.

Yew hikaya Deniz Dilar Pîremanîjî bi nameyê "Vengo Bêveng", yew hikaya Ali Aydın Çîçekî bi nameyê "Jan" û yew zî hikaya Roşan Lezgînî bi nameyê "Şala Sîyaye" na hûmare de weşanîyaya. Hewna, Ali Aydın Çîçek, Xerîbzeman, Mehmed Elî Sadiq, Hemîd Hozan, Oktay Ersoy û Berxwedard Pîraniyîjî, her yewî ra yew şîire na hûmare de ca girewto.

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

Hîro (m)
Vila Gocagan (m)
Dîkê Orisî (n)

Kurmanckî: Hîro
Sorankî: Hêro
Gorankî: Helemele
Latînkî: Alcea Kurdica
Tirkî: Kürt Hatmi Çiçeği

Not: Nameyê makî (bi tirkî: dişil) bi (m), nameyê nêrî (bi tirkî: eril) bi (n) îşaret biyê.

Romanê Pancine: SORO

Romannuştexo tewr verên yê kirmancan Deniz Gunduzî **Kilama Pepûgî** ra dima romanê xoyê dîyin **Soro** zî weşana. Bi no qayde **Soro** beno romanê pancine yê kirmancî.

Esas Soro nameyê qaremanê romanî yo. Mekanê romanî min-tiqaya Mûşî, bi taybet derûdorê Gimgimî yo. Roman winî dest pêkeno: "Deştê Uskura de hez

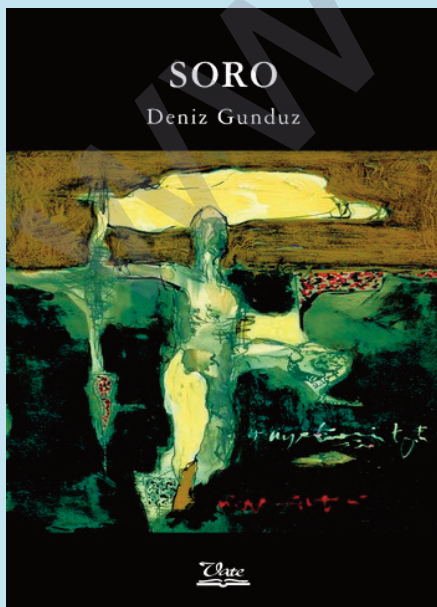
û dereyan de wewre ginaybî piro, pul-pul belekî kewtîbîy erd. Deştê sey yew uskuraya sipî û hîraye mîyanê Koyanê Şerefdînî û Bîngolî de rojhelat û rojawanî ser de biyêne ra hîra. Derûdormeyê na uskura de bi desan dewî nîyîyaybîy ro. Nê dewan kî nika sey belekanê deştê sîya kerdêne, sewbîna her ca binê vewre de bî."

Babeta romanî babetêka aktuel a. Qalê şerê bînetîceyî yê nê serranê peyênan beno ke senî welatê kurdan, sosyalîteya mîletê kurdî tîser û tîbin ra bî. Roman de her çî zinde û rastkên o. Hende rastkên o ke merdim vano qey qaremananê romanî ra yew qareman o û rast a ke nika ha mîyanê atmosferê şerî de.

Deniz Gunduzî romanê xo de zîwanêko fesîh û hende zî dewlemend şuxulnayo.

Adresa waştîşî: Vate Yayınları, Katip Mustafa Çelebi Mahallesi, Tel Sok. No: 18 Kat: 3 Beyoğlu – İstanbul

Tel: 0 212 244 94 14

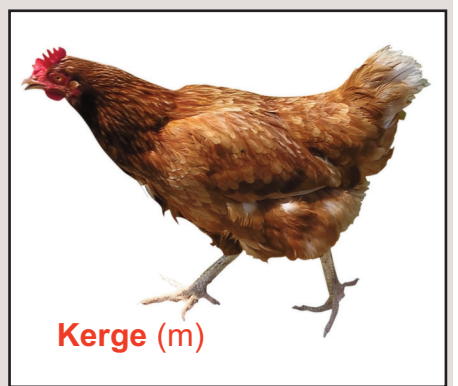

NAMEYÊ HEYWANAN

Amadekar: Roşan Lezgîn

Dîk (n)

Kerge (m)

Leyîre / Leyreke (m)
Leyîr / Leyrek (n)

Hak (n)

Piliç: Varîke (m), Şiluf (n), Dîkleyîr (n)

Not: Nameyê makî (bi tirkî: dişil) bi (m), nameyê nêrî (bi tirkî: eril) bi (n) îşaret biyê.